

31 ШТЕТТИНА ДО ПЕТРОГРАДУ.

(Від власного кореспондента.)

Після перевірки паспортів німецькою поліцією, корабель "Одер", з німецьким прапором на передній машті і з російським червоним прапором на задній, рушив з пристані залізом в напрямі моря.

Пасажирів не багато: около 45 осіб. Однак корабель має зайти ще в порт Свинимунді і там забрати російських полонених в Німеччині, повернути їх до дому. Полонені це ще з останньої європейської війни. Їх много. Вони є пороскидані по всій Німеччині. Час від часу звертаються вони до російського посольства в Берліні, воно дає їм інструкції, збирає в табор в Свинимунді, і коли набирається їх около 500 осіб, відправляє на державний кошт в Радянські Республіки.

Около 7-ої години вечером, дня 26. червня, корабель "Одер" підійшов до невеличкої пристані Свинимунді. Всього беруть в корабель, дожидаючи корабля, щоби нарешті, після 6-7 літ скитання по Німеччині, вернутися до дому. Коли корабель підійшов до пристані, на березі залунав спів "Інтернаціоналу" і оклики: "Ура". Деякі гуртки полонених окурежали червоні прапори, сшиті ними в бараках.

Починається всідання на корабель. І що за диво! Замість полонених жовнів бувшої царської армії, перед нами цілі сім'ї: жінчини, діти. Все сідне, все рветься на корабель.

Всідання на корабель тягнеться до 11-ої години вночі. Невеличкий, скорше тигровий, чим пасажирський корабель, бігом набитий. Жінчини і діти і взагалі сімейні дістали ще брудні ліжка, а самітні мужичини розмістилися на підлозі в самих низу корабля на брудних, тюфяках, набитих гнилою соломою. Все збилося в купу: гамір, крик, спів, плач дітей, а місцями і жінчини.

— Що це за жінчини? Що за діти? — питаю свого сусіда по тюфяку, репатрианта.

— А це-ж наші земляки поженилися в Німеччині і везуть до дому — на Київщину, Подляшину, в Саратовську, Рязанську губернії, а навіть на Сибір — німецьке насліддя.

І правда, що насиня! Найгіршого гатуку. Жінчини старі, а хоч декотрі і молоді, то фізичні каліки, всі дуже бідно одягнені, брудні і майже окола кожної по троє — четверо дітей.

Ось ми вже на морі. Потода гарна, море, стоїть тихо як зеркало. Ніч біла. Кінець червня — це пора білих ночей на Балтику. В трюмах страшний сморід. Одні грають в карти, програвши один другому послідні зароблені в німецького паянатора тисячі марок. В однім куті трюма зібрався гурток киянських земляків і вже десяті раз повторюють, надраиваючись: "Ой у дузі, та ще й при березі". В другім куті "співають" "Пей, тоска пройде!". Між обома гуртками відбувається "контакт": хто ліпше втне — хахли, чи кацани.

Українці переважають. До них прилучається "барщина", яка в 1920 році втікала з врангільцями через Крим і Константинопіль, перейшла всі шаблі білогвардійської емігранції, опинилася в Німеччині, а тепер повертає в Росію "большевичкою". Побачивши жінчину в своїм кругу один з "земляків", щоби показати "храбрість", співає диким голосом: "Як я була молоденька, то я була щира..." Ціла група вибухає диким реготом. Однак "барщина" не конфузиться, і як би нічого не сталося, калічить далі своє пискання-хралаптивим голосом гарну українську пісню.

Такий крик продовжується до третьої години вночі.

На третій день подорожі скандинав на кораблі збори. До репатриантів говорить кур'єр російського посольства.

Він знакомить репатриантів з положенням в Радянських Республіках. Розповідає про гоминський війну, блокаду, бандитизм, голод, одним словом про все те лихоліття, яке пережили Радянські Республіки.

Після промови кур'єра виступає якась гладка людина і починає говорити "високими" фразами про те, чого він був наочним свідком. Оповідає про прокляту пам'яті Май-Моевського, як він бенкетував в Харкові на трупах тисяч убитих білогвардійцями робітників і селян та розшматованих Жидів.

— Хто це говорить? — питаю одного з репатриантів.

— А це-ж білогвардійський офіцер, — відповідає мені.

Мертотна людина. Та ще й та-кож "землячок". Час від часу вставляє в свою промову папу "малоросійських" слів. Для гурмуру...

— Як же це він іде в Радянські Республіки, коли він разом з Май-Моевським бенкетував?

— "Покаявся", — сміється репатриант.

А цей "покаяник" тимчасом кричить, вимахує руками та час від часу водить ними по своїх офіцерських вусах.

"Генерали Денікин, Врангель, Колчак, Григорьев не поняли психології русских рабочих и крестьян" — каже він.

А далі закликає присутніх співати "Інтернаціонал" і починає дигувати.

— От сводоч! — каже один з репатриантів. — Адже-ж ще недавно тому, він з такими самими, як він, приходив до нас в табор, роздавав чokolяду, казав співати "Боже царя храни" і інші чорносотенно-білогвардійські гимни та кричати: "Долой большевиков!" А тепер, бач, який з него "коммунист"!

Ніч знова заганяє всіх в трюм. А там знова "Содома і Гомора".

Ось Вірменія тягне в низ по сходах свою подругу життя, Мадирку, яку він майже наочно вивіз з Угорщини. Цілими днями стоїть він коло неї та стереже, щоби не скочила з корабля в море. Вона майже божевільна. Кажуть, ще перед тим, як мала сідати на корабель, її наговорили, що б'ють шевки або кинуть її з корабля в море, або будуть нею орати по приїзді в Росію. І вона виглядає як божевільна. Та і самому Вірменінові недалеко до божевільства. Через цілий час подорожі він не відступає від неї ні на крок.

Около 2-ої години вночі спавший недалеко мене чоловік зривався і почав збиратися: одягнувшись почав звязувати свої пакунки. На це звернули свою увагу картограї.

— А ти-ж куди серед ночі і серед моря? — питає один.

— Як то куди? До жінки! — відповідає. — Вона думала, що як не поїде зі мною то-я її лишу...

І заваде свої пакунки на плечі.

Його окурежали його-ж такі товариші і почали сміятися. Однак скоро побачили, що тут не до сміху. На запит: "Як ти звідси до неї поїдеш?" — він починає так говорити:

— Як то як? А вийду на верх, там ввечері до аеропляна і полечу до жінки.

Насилу вговкали його. Розділи роззудили і двох товаришів лягли коло него з обох боків.

Оказується, що він також оженився в Німеччині, але жінка (Німкня) не хотіла з ним їхати. І от він ночами зривається і хоче вертати "до жінки", як це сміють його сусіди.

— Тимоша, а Тимоша! Ты слышав? — питає мій сусід по тюфяку свого товариша.

— А що?

— Камисар говорить, що на Волеге был голод!

— Разве?

— Да, говорив.

— А отчего это он был? — А вот я не знаю. Слых, ребята болтали, что за поруганіе веры христианской.

— Брось зрэнду молоть — мне спать хочется.

Нейсіні, забиті, вони в Німеччині не чули навіть про страшний голод над Волгою, хоч самі десь з Надволжя.

— Що-ж ви, товаришу, пішли на війну самотні, а з війни везете до дому жінку і троє дітей? — кажу до одного з сімейних.

— А ось як бачите, — відповідає він чисто по українськи, бо сам він з Київщини.

— Мали-ж ви хоч листи з дому, та чи знаєте, чи є там хоч хата, де ви змогли-б пристистити свою сімю.

— Ні, не мав жадних відомостей. Хата колись була у мене. Ідучи на війну, лишив я в ній стару матір і дві сестри — дівчата. А тепер про них мені нічого невідомо.

А в полон до Німеччини полав він ще в 1915 році. Своєю часу заопікувався ним "Союз визволення України", відтак прийшов він знова під опіку російських білогвардійців, нарешті подався на власній хліб. Працював у німецького паянатора, там-же оженився з робітницею, з такою самою бідною, як і сам і тепер везе її "до дому" з трома дітьми. Ні вона, ні двоє більших дітей (про маленьке грудне нема що й говорити) не уміють ні по українськи ні по російськи говорити.

Коли ми доїздили до Петро-

граду, на доку корабля скоїлися дві цікаві сцени. Худа, жовтолиця Німкня страшенно кричала з піною на устах, а коло неї стояв чоловік і витирав рукавом ніс, чи очі — годі було здалека розібрати. Іх обступили репатрианти — мужичини і жінчини. Там-же коло них був представник російського консульства. Оказалося, що нещасний чоловічина послідної ночі перед Петроградом програв в карти всі свої марки. І тепер жінка пригнала його до "комисара" зі скаргами. Комисар сказав, що що сирому розглянуть вже в таборі на суші.

А в другім кінці корабля молодий п'яний Жид, який напився з двох причин: що мизувшої-ночі виграє в карти і що сьогодні висіде на радянську землю — на ціле горло співав: "Яблочко, яблочко, куди-котись, попадеши у чека — не ворошиши!". А докола него збиралися люди і одні "відбавлювали", а другі хаминали.

Корабель тимчасом проходив попри Кронштадт, ворота Петрограду, об які були Німці лобом підчас імперіалістичної війни, Англії і Франції підчас інтервенції, але об які вони порозбивали свої лоби. Кронштадт і нині стоїть на сторожі Петрограду.

А через півтора години ми входили в пристань Петрограду, колиську лютневої і жовтневої революцій.

Вандрицький.
Петроград, 3. липня 1923.

"Серед українського громадянства розповсюджена та думка, що українська інтелігенція є і завше була широдемократичною. Але що-так демократичність? Поняття можна ріжно означити. Отже демократичність може бути міжним тільки, сказати-б формально, себто такою, коли люде, переконання котрих не відповідають народним інтересам, хотять викликати народний рух і свої змагання оперти на народі. Такою є демократичність монархістів у Франції, католицьких та ліберальних партій на Заході, такою власне і є демократичність української інтелігенції. Правда, в ряди годі і на дуже короткий час українська інтелігенція переймалася справжніми народними, соціальними інтересами, але скоро інтереси її вона зраджувала, хоч і не переставала бути формально демократичною".

Думаю, що наведені мною цитати характеризують досить науково українську інтелігенцію і если Назарук думав, що то тільки українські робітники осуджують гниду українську інтелігенцію, так тепер має нагоду переконатися, що українська інтелігенція була морально осуджена пера десятиками років самими таки інтелігентами.

Щодо справи Чупринки, яку Назарук представляє як непростимий гріх радянської влади, так я, скажу ось що: Если правдою є, що Чупринку розстріляно за участь в протидержавнім заговорі, так розстрілюючи його "не як українського поета, але як державного зрадника. Так само як не розстрілює попа Бучкевича за те, що він був попом, але за те, що був зрадником на річ Польщі. І витягати такі заключения з приводу розстрілу Чупринки, як витягає Назарук, себто, що радянська влада стремить до систематичного винищення української інтелігенції — є політичним шутбатством. Если-б радянська влада ненавиділа українську інтелігенцію, так як часті тої інтелігенції ненавидить Радянську Україну, тоді радянська влада була-б розстріляла Голубовича, Чехівського і інших, яких вона судила в 1921 р. Щодо того, що Назарук старється порівняти Чупринку з Максимом Горьким, то я, скажу, що між Чупринкою а Горьким є така велика різниця, як між "радикалізмом" Назарука а радикалізмом покійного Драгоманова. Горький вправді не годився кілька разів з методами Радянської влади, одначе він ніколи не був замішаний в ніякий протидержавний заговор.

Щодо того, що Назарук говорить, що українська інтелігенція не є продажна, бо інакше ми могли-б її купити, я скажу слідующе: Я не твердлю, а тверджу, що вся українська інтелігенція є продажна, або що вся безпосередно служить інтересам буржуазії. Бути релігійним проповідником якої небудь секти, видавати баїки або редагувати релігійні та патріотичні часописи, які тїшаться охороною зі сторони пануючої класи, це не те саме, що бути видвингненим робітниками на чолі робітничих організацій і бути сією в оці кожного типа, який хоче жити коштом трудового народу. Це, думаю, дуже добре зрозумів Крат, Стечинин, Крамар і прона братія, яка держиться милодо для неї погляду, що если не я буду попом, то другий буде, если не я ошукую невідомого робітника і фермера, то другий це зробить. Отже жити на темноті народа і стержи тої темноти як ока в голві, це є далеко більша підлість, чим брати гроші прямо від буржуазії.

Що-ж до того, що Назарук каже, що ми не дійшли ще до розуміння своєї владі і до розуміння, що своя влада найгірша влада ліпша від чужої найліпшої, так він грубо помилується. Ми дійшли вже до розуміння одного і другого, доказом чого є це, що від початку повстання радянської влади весь свідомий український трудовий нарід став по її стороні, і хоч ця влада є мо-

лодою і без досвіду, ми за ніщо в світі не хочемо її промінити за стару, випробовану, буржуазну владу.

Ограничючись на цім на мой відповіді др. Назарукові, я ще раз підкреслюю, що не виступаю проти інтелігенції як такої, але виступаю проти тої її частини, яка своє знання віддає в користь гнобителів трудового народу. А вже найбільше я є проти тих інтелігентів, які вийшовши з поміж трудового народа, пішли на службу катів того народа.

Венкувер, 23. липня 1923.

до праці ненадається. Тут на відпочинок". А відпочинок, який же робітника на склоні його життя такий: До редакції прийшла така суха поліційна інформація: "Більсько с. Вітець, найдена 16. VII мертва 70 літня жєбракча. Невідома є худа, 165 центиметрів висока, має синю спідницю, синю порвану блузу, чорні панчохи і без черевника. Пі похоронено в Вітецьовицях".

По 70 роках життя вмерла одна безіменна жінка в біді. Певно, що в своїому життю натерпілася безмірної і хто хотів тільки, багатів з її могодів. А тепер вмерла забута, неперібна, бо була вже стара і слаба, нездібна до праці і ніхто вже не міг багатіти з неї...

І так в цілому світі. Так скрізь. А як робітництво шляхом класової боротьби домагаться кращої долі собі, тоді "культурний" світ кричить "бунт!" і шле проти нею військові тї-гармати. Українськ-ж патріоти ще інакше воюють проти цього. Вони кожного свідомого класового робітника називають "зрадником" і "запродавцем".

М. І.

ЯК ВМИРАЮТЬ ЛЮДЕ.

Пражський робітничий дневник "Руде Право" з 20. липня ц. р. подає таку нотатку:

На ношах, несених двома людьми лежить смертельно бідний робітник. За смутним походом жінка ломить руки, а дитина держиться спідницю ріднучливої матері, дивиться широко відкритими очима, палець в устах і не розуміє, що вона вже без батька, що вона — сирітка...

Працює робітник день за днем. Гарує. Змагається з безробіттям, а безмірна бідна все грозить йому. Мусить боротися за свою мізерну платню з власником, який вично тільки знижував би ціни. Так плыве життя робітника...

Вчера повідомила поліційна кореспонденція редакції дневника: "При будованні народної школи в Штітній вулиці в Празі, накладал вчеро о 10 год. перед полуднем цеглу до електричного витягувача робітник Вацлав Г. з Лоуновичів. Нараз цегла впала на голову робітника, розбила чолуку кість, а Г. потерпів тяжке зранення. Несвідомого робітника перевезли в лічницю.

Той Вацлав Г. може ще в здоровіє і буде знов накладати цеглу, аж одного дня при праці буде битий або власник скаже йому: "Ви вже старий,

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ КАЛЕНДАР

- 26. серпня 1919 р. радянські війська заволоділи Псковом.
- 28. серпня 1921 р. Махно втік в Румунію.
- 29. серпня 1849 р. утворення слідчої комісії в справі Петрашевського.
- 30. серпня 1918 р. замах на голову Ради Народніх Комисарів Леніна; його поранено двома кулями; замах зроблено правую єсеркою Каплан.
- 30. серпня 1918 р. забито в Петрограді Наркома внутрішніх справ М. Урицького.
- 31. серпня 1920 р. десант Врангеля на Кубані знищено червоною армією.

М. Гнатюк.

ЕЩЕ ПРО ПОБУТ НАЗАРУКА В ВЕНКУВЕРІ.

VI.

В далішній своїй промові Назарук "поучає" нас, щоби ми не блукали по "безвістях інтернаціональних інтересів", в яких ми нічим не годні заважити, бо через це нас бере неохота, а організації наші хиріють та гинуть. На це я скажу ось що. По "безвістях інтернаціональних" ми не блукаємо зовсім, а блукаєм і блукає по них Назарук зі своїм "правительством" і заблукав з ним під дурного хату. А що ми еднемо з робітниками цього світа для оборони наших класових інтересів і слідуємо за міжнародним робітничим рухом, якого ми є складовою частиною, так ми цього зовсім не стидимося. Відносно ж того, що Назарук "полюбується", щоби не закирили та не занепади наші організації, так рада Назарукові, аби був спокійний, а то може дістати биття серця.

Що до "закиду" Назарука, будучи свідомо робітничим висиджує по пудрамах та вичкує на світову революцію, так я скажу, що це є така підлість і нахальність зі сторони Назарука, на яку ніколи не може спрочинитися людина, що має хоч-кріхку честь. Треба послідного хуліганства, щоби віджвався сказати щось подібного. Пудруми, доми гри і карти та доми проституції, це частина тих "цвіток", які народив капиталізм. Свідомо робітництво зі своєї сторони робить все можливе, щоби вигнати з тих місць невідомих робітників, які руйнують себе та матеріально і морально, бо ми знаємо, що ті робітники, які проводять свій час по пудрамах, є найбільше податливим елементом для організації чорної сотні або модерного фашизму, за який прицепилась буржуазія як за послідну дошку свого рятунку.

Закидає мені даліше Назарук, що я не вмію оцінити праці галицької інтелігенції, яка, як він каже, працювала для народа шире та як уміла. У відповідь на це я наведу голоси про роботу галицької інтелігенції людей, які краще знали ту інтелігенцію від мене і від Назарука.

І так покійний М. Драгоманів відповідаючи на привітти, прислани йому з нагоди 30-літнього Ювілею його наукової діяльності (1894 р.) говорить слідующе:

Корабель тимчасом проходив попри Кронштадт, ворота Петрограду, об які були Німці лобом підчас імперіалістичної війни, Англії і Франції підчас інтервенції, але об які вони порозбивали свої лоби. Кронштадт і нині стоїть на сторожі Петрограду.

А через півтора години ми входили в пристань Петрограду, колиську лютневої і жовтневої революцій.

Вандрицький.
Петроград, 3. липня 1923.

"Діло в тім, що наш народ скривджено не тільки соціально і політично, але і національно. І кривда лежить не тільки в тім, що наша національність і ознака її мова-не має прав рівних з правами мови московської, польської, угорської, румунської, але і в тім, що на всім обширі землі, де живе наш народ, хіба 5% інтелігенції признає себе людьми одної національності з тим народом. Через те народ наш не має культурної помочі від інтелігенції, котра чи прямо чи посередно живе з його праці. Лише це дійшло до того, що навіть найдемократичніші люди з інтелігенції, що живе серед нашого народу, від нього власне відвертаються, а несуть свою працю, талант, гроші на службу другим народам." (Гляди книжку "Михайло Петрович Драгоманів", видану М. Павлюком у Львові 1896 р. стор. 191.)

Покійний Іван Франко в своїй промові, виголошений у ювілейній святі в честь Драгоманова, сказав між иншим слідующе:

"Нині у нас імя Драгоманова для многих ще є мов який страхополох, а для шванованих його праці виявись тут — хто? Громадска селяні і молодіжи. Та я думаю, що це так і повинно було статися, що це натуральний вплив його праці і його ідей. Драгоманов не дбав ніколи о те, щоби його любила широка юрба інтелігенції, бо він ніколи не підхлібляв її зпестому смакови, її динивству та трусливості." (Гляди вище згадану книжку стор. 35.)

Покійний Михайло Павлик в своїй промові, виголошений на тім же святі, сказав слідующе:

"Він (Драгоманів) перший закликав руську інтелігенцію, аби полюбила простий нарід і шире займалася його долею, а коли старі його не послушали, ще і стали його ворогами — він обернувся до нас молодих і ми його порозуміли і пішли за ним на службу просто-му народови по правді. Тоді на нас кинулися старі Русини і все, що панувало".

Покійний Л. Рибалко (Юркевич) в своїй статті п. н. "Українська інтелігенція і робітничая справа", поміщений в "Нашім Голосі", чч. 9—10 за липень і серпень 1911 р., на сторони 442 говорить слідующе:

НОВА ЦІННА КНИЖКА!

Ми дістали з Європи дуже цінну книжку для кожного свідомого українського робітника і фермера, написану А. Богдановим, п. н.

Початковий Курс Політичної Економії

(В ПИТАННЯХ І ВІДПОВІДАХ)

Є це перша того рода книжка в українській мові. Книжка має 127 сторін дрібною друку в самих питаннях і відповідях. Неодноробітний, що читав вже матеріали про політичну економію з інших книжок і не міг всего зрозуміти, має тепер спромому вирівнати незрозуміле, бо в цій книжці є 300 ріжних питань в обсягу політичної економії і довші або коротші відповіді на них.

ЦІНА КНИЖКИ 50 ЦЕНТІВ.

Замовлення і гроші посилайте на адресу:
UKRAINIAN LABOR NEWS
COR. FRITCHARD & MCGREGOR STS.
WINNIPEG, — — MANITOBA, — — CANADA.

НОВА КНИЖКА! -- НОВА КНИЖКА!

Що тільки появилася з друку і продається дуже цінна книжка для кожного робітника і робітничі п. н.

КАРЛ МАРКС

ЙОГО ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ.

Написав Ю. Стеклов.

Книжка вийшла накладом "Космоса" в Берліні, під редакцією Е. Касиенка. Надрукована в малім вигіднім форматі, на книжковій папері і обнімає 110 сторін друку. Поділена на такі розділи: 1. Роки підготовки. — 2. Вироблення нового світогляду. — 3. Революція 1848—49 року. — 4. Період реакції. — 5. Інтернаціонал. — 6. Сприяння соціалістичному рухові в поодиноких краях. — 7. Дешо про особисте Марксове життя. — 8. Значіння Маркса в науці.

Ціна тільки 25 центів.

Замовлення посилайте на адресу:
UKRAINIAN LABOR NEWS
Cor. Fritchard & McGregor Sta. — — Winnipeg, Man.